

Տարեկան դիմի 3 Մարտի 31-ին
Վեցամսեայ 31-ին
Միկ ծանուցումը տարին 2 դուրս է
Ստորագրութիւնները կանխիկ են:
Ստորագրութիւնները առնաւաճայ 1 ր
եւ 13-ին կըսկսեն:

Դուք երբեք չէք տեսնուած ճամբու
ծախար առնալիս վրայ է:
Լրագրայ վերաբերեալ ճամբայ կամ որ
եւ ինչ գրութիւն Եւրոպայի պիտի
ուղարկէ. եւ ամեն ճամբու ծախ
քը խրատիմ վրայ է:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 7 ՄԱՐՏ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՌԱՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մ. Ե. Ե. 9 մարտ.

« Եւստրոփոսիական զորաց
Ժիւթընա մանեւն Մեղրից և Վարդից
դեսպաններուն պաշտօնական կերպով ծա-
նուցուեցաւ: »

« Մեղրից առաջարկած դեսպանա-
ժողովը վերջնական կերպով մեկըն ձեռ-
ուած կերեւի: »

Փարիզ 10 մարտ.

« Եւստրոփոսիական զորաց
նիմարացիները դարձեւ ետեւ որոնք շօր-
սէնս քաշուեցան: »

« Բրուսելցիք Պրետերիսիայի առ-
ջեւ են: »

« Եւստրոփոսիական զորաց
նիմարացիները դարձեւ ետեւ որոնք շօր-
սէնս քաշուեցան: »

Միւնիխ 9 մարտ.

« Թաղաւորը վաճառար կերպով
հիւանդ է: »

Մ. Ե. Ե. 11 մարտ.

« Եւստրոփոսիական զորաց
նիմարացիները դարձեւ ետեւ որոնք շօր-
սէնս քաշուեցան: »

« Եւստրոփոսիական զորաց
նիմարացիները դարձեւ ետեւ որոնք շօր-
սէնս քաշուեցան: »

Մ. Ե. Ե. 9 մարտ.

« Եւստրոփոսիական զորաց
նիմարացիները դարձեւ ետեւ որոնք շօր-
սէնս քաշուեցան: »

Մ. Ե. Ե. 10 մարտ.

« Եւստրոփոսիական զորաց
նիմարացիները դարձեւ ետեւ որոնք շօր-
սէնս քաշուեցան: »

Մ. Ե. Ե. 10 մարտ.

« Եւստրոփոսիական զորաց
նիմարացիները դարձեւ ետեւ որոնք շօր-
սէնս քաշուեցան: »

Մ. Ե. Ե. 12 մարտ.

« Եւստրոփոսիական զորաց
նիմարացիները դարձեւ ետեւ որոնք շօր-
սէնս քաշուեցան: »

Մ. Ե. Ե. 14 մարտ.

« Եւստրոփոսիական զորաց
նիմարացիները դարձեւ ետեւ որոնք շօր-
սէնս քաշուեցան: »

« Եւստրոփոսիական զորաց
նիմարացիները դարձեւ ետեւ որոնք շօր-
սէնս քաշուեցան: »

« Եւստրոփոսիական զորաց
նիմարացիները դարձեւ ետեւ որոնք շօր-
սէնս քաշուեցան: »

« Եւստրոփոսիական զորաց
նիմարացիները դարձեւ ետեւ որոնք շօր-
սէնս քաշուեցան: »

« Եւստրոփոսիական զորաց
նիմարացիները դարձեւ ետեւ որոնք շօր-
սէնս քաշուեցան: »

Մ. Ե. Ե. 16 մարտ.

« Եւստրոփոսիական զորաց
նիմարացիները դարձեւ ետեւ որոնք շօր-
սէնս քաշուեցան: »

« Եւստրոփոսիական զորաց
նիմարացիները դարձեւ ետեւ որոնք շօր-
սէնս քաշուեցան: »

մարտ 15 թուով սուտ կը հանէ 1814 թ
Ս. Գաշնակցութեան նորոգութեան զորաց
ները: »

Մատուցութիւնը լրացրաց էջերէն
հետագրական դիմեալները վերադա-
րուած կերեւի: Ս. Երայիչեալ հետագրա-
լուրերը մեր այս ըսածին ապացոյց են, և
ընթերցողը ալ պէտք է գարնանան: Տա-
նիմարացի խնդիրն այնպիսի կոնկրետ
դեմք մ'առած է, որուն ինչ եղբ կամ ինչ
վախճան ունենալը նոյն խի Եւստրոփո-
սիական զորաց զինուորը, այլ անոնք ալ
մեզի պէտք է գործընդունին: Ս. Երայի-
չեալը դիմեալով անոնց բերմունքէն ծա-
գելը հաւանականութեանց ինքնակա-
նէրը պատրաստեն: Եւստրոփոսիական
զինուոր պատճառն Մեղրից վարանալիս
և տարտալ քաղաքականութիւնը կը հա-
մարուի, որով չէ կրցած և ոչ մէկ առ-
ջութիւն մը համարած դանկ իրեն, մա-
նաւոր վերջին ժամանակներս Վարդից
ինքնակալութիւնը վերադարձ ընդունի,
Տանիմարացի խնդիրն լուծմանը համար
ըսած միջնորդութեանց մէջ չկրցաւ ա-
ջակցութիւն գտնել անիւ, հետևաբար
կը ջանքն ապագային եղաւ:

Հետագրական առած հախաական լու-
րերուն առաջինն է Մեղրից առաջար-
կած գեղարանաժողովին Տանիմարացիներ
գտնուելը կամ չգտնուելը: Եւստրոփո-
սիական զինուորը չէ ընդունել, ետքը լու-
րեկալ թէ ընդունել է, յետոյ նորէն լու-
րեկալ թէ չէ ընդունել, վերջապէս վե-
րադառն կտուր թէ պիտի ընդունի եղեր:

Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
և Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
մը հաստատուելուն լուրը, զոր հետագր-
ական հետազոտէ կը հաստատէ կամ սուտ
կը հանէ:

Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
և Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
մը հետագրական լուրը, զոր հետագր-
ական հետազոտէ կը հաստատէ կամ սուտ
կը հանէ:

Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
և Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
մը հետագրական լուրը, զոր հետագր-
ական հետազոտէ կը հաստատէ կամ սուտ
կը հանէ:

Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
և Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
մը հետագրական լուրը, զոր հետագր-
ական հետազոտէ կը հաստատէ կամ սուտ
կը հանէ:

Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
և Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
մը հետագրական լուրը, զոր հետագր-
ական հետազոտէ կը հաստատէ կամ սուտ
կը հանէ:

Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
և Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
մը հետագրական լուրը, զոր հետագր-
ական հետազոտէ կը հաստատէ կամ սուտ
կը հանէ:

Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
և Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
մը հետագրական լուրը, զոր հետագր-
ական հետազոտէ կը հաստատէ կամ սուտ
կը հանէ:

Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
և Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
մը հետագրական լուրը, զոր հետագր-
ական հետազոտէ կը հաստատէ կամ սուտ
կը հանէ:

Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
և Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
մը հետագրական լուրը, զոր հետագր-
ական հետազոտէ կը հաստատէ կամ սուտ
կը հանէ:

Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
և Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
մը հետագրական լուրը, զոր հետագր-
ական հետազոտէ կը հաստատէ կամ սուտ
կը հանէ:

Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
և Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
մը հետագրական լուրը, զոր հետագր-
ական հետազոտէ կը հաստատէ կամ սուտ
կը հանէ:

Թիւնը կրնայ փութացնել. այս պատճա-
ռաւ. ինչպէս շատերուն. անանկ ալ մեզ
անհաւատարմ կը թուի:

Թիւնը կրնայ փութացնել. այս պատճա-
ռաւ. ինչպէս շատերուն. անանկ ալ մեզ
անհաւատարմ կը թուի:

Թիւնը կրնայ փութացնել. այս պատճա-
ռաւ. ինչպէս շատերուն. անանկ ալ մեզ
անհաւատարմ կը թուի:

Թիւնը կրնայ փութացնել. այս պատճա-
ռաւ. ինչպէս շատերուն. անանկ ալ մեզ
անհաւատարմ կը թուի:

Թիւնը կրնայ փութացնել. այս պատճա-
ռաւ. ինչպէս շատերուն. անանկ ալ մեզ
անհաւատարմ կը թուի:

Թիւնը կրնայ փութացնել. այս պատճա-
ռաւ. ինչպէս շատերուն. անանկ ալ մեզ
անհաւատարմ կը թուի:

Թիւնը կրնայ փութացնել. այս պատճա-
ռաւ. ինչպէս շատերուն. անանկ ալ մեզ
անհաւատարմ կը թուի:

Թիւնը կրնայ փութացնել. այս պատճա-
ռաւ. ինչպէս շատերուն. անանկ ալ մեզ
անհաւատարմ կը թուի:

Թիւնը կրնայ փութացնել. այս պատճա-
ռաւ. ինչպէս շատերուն. անանկ ալ մեզ
անհաւատարմ կը թուի:

Թիւնը կրնայ փութացնել. այս պատճա-
ռաւ. ինչպէս շատերուն. անանկ ալ մեզ
անհաւատարմ կը թուի:

Թիւնը կրնայ փութացնել. այս պատճա-
ռաւ. ինչպէս շատերուն. անանկ ալ մեզ
անհաւատարմ կը թուի:

Թիւնը կրնայ փութացնել. այս պատճա-
ռաւ. ինչպէս շատերուն. անանկ ալ մեզ
անհաւատարմ կը թուի:

Թիւնը կրնայ փութացնել. այս պատճա-
ռաւ. ինչպէս շատերուն. անանկ ալ մեզ
անհաւատարմ կը թուի:

Թիւնը կրնայ փութացնել. այս պատճա-
ռաւ. ինչպէս շատերուն. անանկ ալ մեզ
անհաւատարմ կը թուի:

Թիւնը կրնայ փութացնել. այս պատճա-
ռաւ. ինչպէս շատերուն. անանկ ալ մեզ
անհաւատարմ կը թուի:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԵՏՏՈՒԹՅԱՆ ԾԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Այսպիսի տարի Տարիւն-Յունուին մէջ
տրուած հասարակաց գաղափարութիւններն
այս տարի դարձեալ յառաջիկայ երկուշաբթի
օրը մարտ 9 պիտի սկսին, և ժամ 8 Երբիչ
փաշան բնական դիտութեան դաս պիտի խօ-
սի ամեն երկուշաբթի և հինգշաբթի օրերը
ժամը վեցին:

Նոյնպէս ժամ 8 Սպիտակ Երկնային ալ մարտ
27 կ'ընկնի օրէն սկսեալ ամեն կիրակի ժամը
վեցին հանքարանութեան դաս պիտի խօսի.
ուստի փաշաները նոյն ժամերուն պէտք է
Տարիւն-Յունուին երթան:

Կը ծանուցուի նաեւ թէ հասարակաց կրթ-
ութեան պաշտօնէի խորհրդական (միւսթե-
շար) ժամ 8 Երբիչ փաշային հեղինակած բը-
նական դիտութեան սկզբունքը կայսերական
հրամանաւ պատկերազարդ տպեալ և կազմ-
եալ ընտիր դրոշմով Սիրի Սահաֆ
Իւշտի Ջաալին և տաճիկ գաղափարաց խա-
նութիւնը կը ծախուի: Գին 8 դուրուշ:

Այսպիսի տարի Տարիւն-Յունուին մէջ
տրուած հասարակաց գաղափարութիւններն
այս տարի դարձեալ յառաջիկայ երկուշաբթի
օրը մարտ 9 պիտի սկսին, և ժամ 8 Երբիչ
փաշան բնական դիտութեան դաս պիտի խօ-
սի ամեն երկուշաբթի և հինգշաբթի օրերը
ժամը վեցին:

Նոյնպէս ժամ 8 Սպիտակ Երկնային ալ մարտ
27 կ'ընկնի օրէն սկսեալ ամեն կիրակի ժամը
վեցին հանքարանութեան դաս պիտի խօսի.
ուստի փաշաները նոյն ժամերուն պէտք է
Տարիւն-Յունուին երթան:

Կը ծանուցուի նաեւ թէ հասարակաց կրթ-
ութեան պաշտօնէի խորհրդական (միւսթե-
շար) ժամ 8 Երբիչ փաշային հեղինակած բը-
նական դիտութեան սկզբունքը կայսերական
հրամանաւ պատկերազարդ տպեալ և կազմ-
եալ ընտիր դրոշմով Սիրի Սահաֆ
Իւշտի Ջաալին և տաճիկ գաղափարաց խա-
նութիւնը կը ծախուի: Գին 8 դուրուշ:

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ինչպէս որ նախընթաց թուով հրա-
տարարուած Արմանի ժողովը պաշտօ-
նական ծանուցումներէն յայտնի է, աղ-
ջային Արմանի ժողովը կ'ընկնի փաշան
մասնաւոր խորհրդածութեան նիւթ ընե-
լով, անոր ամեն պիտոյն ու եկամեալը
ինքնին ծրարելէ ետեւ համադրուած ժո-
ղովով վերջնական որոշում տալ խոստա-
ցեր էր:

Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
և Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
մը հետագրական լուրը, զոր հետագր-
ական հետազոտէ կը հաստատէ կամ սուտ
կը հանէ:

Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
և Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
մը հետագրական լուրը, զոր հետագր-
ական հետազոտէ կը հաստատէ կամ սուտ
կը հանէ:

Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
և Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
մը հետագրական լուրը, զոր հետագր-
ական հետազոտէ կը հաստատէ կամ սուտ
կը հանէ:

Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
և Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
մը հետագրական լուրը, զոր հետագր-
ական հետազոտէ կը հաստատէ կամ սուտ
կը հանէ:

Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
և Եւստրոփոսիական զինուորը չէ ընդունել
մը հետագրական լուրը, զոր հետագր-
ական հետազոտէ կը հաստատէ կամ սուտ
կը հանէ:

8. Դրեկորիս վարդապետը, որուն արժանա-
վայել ընթացքը եւ տեղւոյն հայ ժողովրդեան
կրօնական եւ բարոյական սկզբունքը համար
ունեցած հայրական անդուլ խնամքն ամեն աղ-
ջանոց շնորհապարտ երախտագիտութիւնը
գրաւած էր, ամենքին բաղձանայ համեմատ
քանի մը ամիս յառաջ Ս. Էջմիածին ուղեւորե-
ցաւ եւ տխրապատելի էր իր բարձր աստիճանն
ընդունելու համար: Անցեալ նոյ. 2ին Ամե-
նայն Սրբոց տօնի շաբաթ օրն այս ձեռնադրու-
թեան արժանանալով, Նորին Սրբադիմութիւն-
նքն իր վիճակը վերադարձաւ դեկտ. 13ին,
վիճակայնոց խառն բաղձութիւն մը երկու-
թամե չափ տեղ Նորին գալուստը գիտատե-
ղով, եկեղեցական մանկանց քաղցրանուագ
երգերով եւ վառաւոր հանգիստի նորադասակ
Սրբազանը Ս. Աստուածածնի մայր եկեղեցին
եկաւ, ուր իր սիրելի ժողովրդոց ողջւարժ
օրհնութիւն մը տալով, իր առաջնորդական
պաշտօնը շարունակել սկսաւ: Գալուցիներուն
վրայ Սրբազանին ունեցած հոգատարութիւնը
զստով եւ հոգեկեղծ արժանի է. բայց յոյս
ունենք որ այսուհետեւ նոյն ազնիւ ջանքը
կրկնապատկելով Նորին սրբազանութիւնը աղ-
ղային Սահմանադրութեան դրօշագրութեա-
նը կը տքնի, շատ մը հարկաւոր եղած բարե-
կարգութիւնները կը մտցունէ, եւ լուսաւո-
րութեան արշալոյսն այս միջին հորիզոններուն
վրայ ալ ծագել տալու միջոցները կը հայտնա-
յայտէ, որոնց այս տեղի աղղայինք գծադրա-
բար մեծ կարգաւորութիւն ունին:

Մնաց ևս այն:

ԻՍԽԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հանգուցեալ Տորոնտոյի պաշտ. Գա-
լուստ աղայի դուստր և Գալուստեան մե-
ծապետ Գալուստեան աղայի լծակից համա-
տախայ Եղգինէ անկէնը՝ որ իր դժուարա-
բուժելի հիւանդութեանը դարման գտնելու
համար Եւրոպա և անկէջ Եղիպտոս դա-
ցեր էր, հոն յունի. 23ին իր տանեկանում
եղայ ծաղիկահասակ կեանքը կը բերէր, մար-
մինը ուրբաթ առտու 11. Պօլիս հասաւ,
և վաղը՝ կիրակի՝ յոյ դարկաւորութեան
տօնաւոր հանդէսը պիտի կատարուի Պե-
շեկէթահ Ս. Ըստուածածնոյ եկեղեցին
ծով 8ին:

Մանիսայէն մարտ 7 թուով Բաւ-
ոյի տ'Օսմանիս դուստը նամակ մը կը
ծանուցանէ թէ յիշեալ քաղաքին մէջ
ստանիկ պառաւ կին մը իր 14 և 16 տա-
րեկան երկու թոռներովը տանը մէջ ըս-
տանիկուեր է ութ օր առաջ: Իրենց ու-
րիշ ազգականները Մէքիէ ուխտի դա-
ցած ըլլալով, ոճրագործները տանը մէջ
գտած բոլոր արժաթեղէն, դոկարեղէն և
ուրիշ թանկագին նիւթերը գողցեր են:

Թալուսիլ քրիստոնեայնեալ վրայ
կատարած ըլլալով, բանտարկութիւններ եւ
զին և զանազանութիւն են, բայց շարագործ-
ներուն հետքը չէ գտնուելու և կասկածով
բանտարկեալ քրիստոնեայնեան ալ թող
արուեր են, բայց գ.բարդաբար անտեղմէ
մէկ քանին Իզմիրի հիւանդանոցին մէջ
մեռեր են:

ՏՆՏԵՍԵԱՆ

Յաջողութիւնը կամ ձախարհութիւնը
երկրագործական լաւացանցը դորձանու-
թեանցը մէջ:

ԳԻՈՒՍ Ա.

ԻՆՏԵՍԵԱՆՈՐ ՏԵՍՏՈՒԹԻՒՆ

Երկրէր հարկներն է. մէկը
լաւցանելը՝ միւսին ծառայել է:

Եստորեան օրն ողջամիտ և աշխա-
տասեր մարդու մը պարագայից արհեստ-
ներուն մէջ ամենին օգտակարն է Երկ-
րագործութիւնը ինքը միայն ժամանակին
և դրամագրութիւն իրենց և մարդկային
օգտին գործածել ուղղով անձանց խիստ
մեծ աստիճան մը կը նուիրէ. միւս ամեն
արուեստներուն մէջ մարդու հետամուտ-
ութիւնները շատ են և խիստ դժուար է ու-
րիշ հարկեր մարդու որոնած պաշտօնը
ձեռք ձգել, և կամ այնպիսի արուես-
տական միջոց մը գտնուի, որուն մէջ հե-
տամուտութիւն արգէն մարդու բոլոր յա-
ջողութեան յոյսերը չընկնէ: Բնականա-
աւան երկրագործութեան մէջ աշխատու-

թեանց նիւթերը խիստ շատ են, բայց ա-
մեն տեղ կարող մարդիկ և գրաւորները
միայն կը տրակին. երկրին մեծ մասն այն-
պիսի երկրագործական գործակալու-
թեանց թողուած է, որ հոգին զինք կամ
վարձե աւելի ստորին կը թողուն, քան
թէ չըջակայ նահանգներուն նման մշակ-
ուած ըլլալ. և այս վերջիններուն մէջ
անդամ ուր մշակութիւնն աւելի յաւա-
ջագրութիւնը ըրած է, կան շատ մը լա-
ւացանցը որ դեռ ի գործ դրուած չեն
և որոնք երկրի բերքերն ու երկրագոր-
ծին վատասիներն աւատարմէս կաւելցը-
նեն. ինչպէս որ քանի մը երկիրներուն մէջ
այս բանին օրինակը կը տեսնուի: Ըմեն
աղատ երկրի մէջ երկրագործութիւնը
շուտով բարեբաստի վիճակի մը մէջ գը-
նելու համար պէտք եղածներն են դաւ-
մագրութիւն և կարող երկրագործը. ու-
րեմն ամեն կամեցող անձանց և ամեն
պատրաստական գրամոց գեղեցիկը հա-
մար երկրագործութիւնն ընդարձակ աւ-
տարեղ մըն է:

Սնամ ըսել որ գրեթէ բոլոր ողջա-
միտ անձինք այս ըսածներուն ճշմարտու-
թիւնը կ'զգան, բայց սակայն ոչ միայն
շատ մը հետամուտ այս արուեստին հե-
տեւը չենք տեսեր, այլ հետեւողներն ալ
շատին ձախարհութեան հանդիպին աշ-
քերեսու տոջնէն է. օրինակ որ բաւական
է երկրագործութիւն ընել ուղղով խոհեմ
մարդկանց գտնել երկրագործութիւն մը տալու:
Լուսարկոյ յառաջագէտ երկիրներուն
մէջ գրեթէ ամեն տեղ աշխատասեր և
խոհեմութեամբ լաւացող երկրագործ-
ներ կը գտնուի, որ կամ վարձուոր և
կամ կալուածատէր ըլլալով՝ օր ըստ օրե-
քիչ շատ արուեստին կը կատարեալոր-
ծեն, որով աշխարհուն եկամեաններն
ալ կաւելնան, և Գաղղիա չկայ դաւառ-
մը որուն մէջ տարւ նման շատ մը երեւելի
օրինակներ չգտնուին, որ կալուածատիրոջ
մշակութեան մէջ նոր ընթացքներ լուսե-
լով առաջ եկած են: Բայց պէտք է այս
օրինակներն որոնել, քանզի ընդհանուր
կերպով, երկրագործը շատ իւր անուանը
հաշակուիլը չտիրի. ընդհանուր ա-
ստից մօտ պատահած երեւելի ձախարհու-
թիւնները խիստ շատ կը տեսնուին և երկ-
րագործութիւնն այնպիսի վատագուր կը
ձեւայնեն, որ կարծես թէ այս արուես-
տին հետեւի ուղղութիւնը հարստութիւ-
նն անշուշտ պիտի փնտնայ:

Գիւրբին է այս ըսածներէս մակարե-
րել որ երկրագործական կատարեալագոր-
ծութեանց առաքելի մը իրադէս դժուա-
րութիւններ և արեւելքներ կը յուշեն,
որոնք մինչև ցայսօր հայ երկրագործաց
նշանակաւ չեն: Ըհա այս պակասու-
թիւնը լեզունեալ համար է որ այս յոյ-
ւածն ի յոյս կընծայեմ, որուն մէջ կա-
զեմ նշանակել այն պարագայներն որ շատ
կետերուն մէջ յաջողութիւններ կամ ձախար-
հութիւններ կը բերեն երկրագործական
լաւացանցը գործառնութեանց ետեւէն:
Հոս նիւթն ընդարձակ և շատ դժուար
է, քանզի խիստ շատ տեսակ պատահաներ
այս պարագայներուն վրայ գրաւար աղղե-
ցութիւն մ'ունին. բայց թէ որ բաւա-
կան երջանկութիւն ունենամ այս նիւ-
թիս վրայ բոլոր պէտք եղածները խոսե-
լու, և ընթերցողաց աչքին տաջել գտնե-
լու պատճառներուն և հետեւանց կա-
պակցութիւնները այնպիսի պարզութեամբ
և ստուգութեամբ ինչպէս որ իմ մտքիս
մէջն են, կարծեմ շատ օգտակար բան մը
ըրած կըլլամ թէ երկրագործութեան ա-
պագայ յառաջագրութեան թեանց և թէ այս
արուեստին մէջ լաւացանցը բնէ ուղե-
լով մանրութիւնը շահուն համար:

Ըմեն նահանգի մէջ, նուե հոն ուր
երկրագործութիւնը շատ ետ մնացած է,
հասարակ երկրագործներն այնպիսի վիճա-
կի մը մէջ են որ գտնէ իրենց ընտանիքը
կարգընեն, և շատ մշակեալ նահանգ-
ներուն մէջ վարձուորներուն մեծ մասն
արուեստուն աշխատելու պատուաւոր
և հանգիստ կերպով մը կ'ապրին: Այժմ
ամեն տեղ մէկ քանի երկրագործներ կը
գտնուին որ ունեցած փոքր գրամագրուի-

նին կործնուցած են, կան նուե խիստ շա-
տեր տղաք հարստութիւններ երկրիս սը-
տակներուն շահուն աւելցնելով վար-
ձաւորութեան վիճակէն կալուածատէր
կըլլան: Սակայն այս դանաղան տեղերը
թէ որ երկրագործաց կարգին մէջ չմնա-
մարդ մը գաւառիկութեան, ուսմանց
և դրամոց ամեն օգուտներովն այս ար-
ուեստին հետեւի ուղե, ամեն մարդ ա-
նոր կործանուի կը նախադուշակէ, և շատ
անգամ ալ գեղքն այս գուշակութիւնը
ճշմարիտ կը հանէ: Աւտի արդեօք ի-
րա՞ն է որ միայն երկրագործներուն օրի-
քն այս արուեստին կը յարմարին, և կամ
այն բոլոր փոփոխութիւններն որ ստիւրա-
բար աւելեալ անձինք կատարեալագործու-
թեանց դասը դրեր են և երկրագործու-
թեան նոր հետեւողներն ալ ազարակներն
մէջ ի գործ կը դնեն, միայն աւելի փեա-
սակար քան թէ օգտակար անսովոր նո-
բութիւններն են, և վերջապէս արդեօք
աւելի՞ լաւ է ամեն երկրի հին սովորու-
թիւններէն դուրս չելլել: Բայց երբեք
բար այս հետեւութիւնն այնչափ սխալ է,
որչափ արուեստին ապագայ յառաջագի-
մութիւնը կը ջնջէ: Այլ որ որոնեմք,
հաւասարապէս ամեն տեղ կը գտնուի
շատ մը օրինակներ՝ որ կը վրային թէ երկ-
րագործն իւր ազարակին մէջ խոհեմութե-
անց անսովոր նորութիւններ ի գործ
դնելով կարող է իւր շահն առատապէս
աւելցնել, և ի սկզբան Երկրագործու-
թեան օտար անհատ մը կրնայ այս արուես-
տին մէջ յաջողութիւն գտնալ: Երբեք
թիւնն որ այս նիւթիս վրայ ամենին աւե-
լի երկացողներն անգամ չեն կրնար ու-
րանալ: Բայց այժմ հասարակութիւնը
քիչ շատ լուսաւորեալ է և հարկ չըլլար
երկարօրէն տրամաբանել, իրեն հասկըցը-
նելու համար որ խիստ շատ երկիրներուն
մէջ կարելի է հասարակ երկրագործներն
աւելի լաւ գործել: Սակայն կարծեմ
թէ կան շատ մը մարդիկ որ իրենց ընդու-
նած սկզբանց ու դիտած՝ իրողութեանցը
մէջ անմուտ հակասութեան պատճառ-
ները չընալ հասկնալու, ուրախու-
թեամբ սրտի կը տեսնեն որ դեռ բաւա-
կան չընտուած նիւթի մը վրայ եղած խո-
րամուկ հետազոտութեանց կարգադու-
թիւններն ի յոյս կ'ընծայուին:

Ասորք է որ ամեն տեղ, բայց գլխա-
ւորապէս հոն ուր արուեստը դեռ շատ
ետ մնացած է, այն մարդն որ, առանց
վարձաւորներուն կարգին մէջ ծնած ըլ-
լալու, կուզէ ազարակ մը մշակութեանը
ձեռք դրանել, շուտով կ'զգայ աւելի լա-
ւանք անհրաժեշտ հարկը, այնպիսի իր
ընտանք երկրին հասարակ երկրագործնե-
րուն ստիւրութեանն ուրիշ աւելի օգտա-
կար միջոցներ ի գործ դնել: Երբեք հոն
հասարակ երկրագործներուն հետեւելով
անոնց երկրին քաղած բերքին հաւասարը
կընդունին: Բայց հաւասար բերքով այս
երկու տեսակ երկրագործաց վիճակը բո-
լորովն տարբեր կըլլայ: Այլ որ կարող է
զիւրացնելու հոսին մէջ ծնած մարդու
մը նման, իւր ծախուցը մէջ անաշտառ տըն-
տեսութիւնն ի գործ դնել, որ ինքը միայն
կը ներէ բոլոր հասարակ երկրագործաց՝
ընտանիքին օրչափ որ կարելի է քիչ ծախ-
քով ապրեցնելու: Այլ որ կարող է
զիւրացնելու նման ընտանիքի մը անհամ-
ներուն մեծէն մինչև փոքրիկն աշխատե-
լութիւնը գործածել, այնպիսի բերքեր ա-
ռաջ բերել, որոնց համար իրենց ժամա-
նակին զինք դրեթէ հաշուեալ չէ, և խիստ
քիչ կալուածատէր կարող է անոնց նմա-
նելու ամեն կէտի հաղորդութեանը մէջ, ո-
րքն որ աշխատութեանց լաւ գործադրու-
թեանն ու անտեսութեանց վրայ զօրաւոր
աղղեցութիւն մը ունի: Այլ որ կ'զգայնէ
շատ մը անձանց մէջ ծագած հետամուտ-
ութեան բնական հետեւանքն, հասարակ
մշակութեան վատասիներն ամեն տեղ
նուազան: Բայց այս երեւութիւններէն
կը հետեւի որ զիւրացնելու հետ միջոց
ուղղով մարդն իրենց ընթացքին նման ըն-
դիտելով լաւեւել, անկարող կըլլայ այս
պիսի հետամուտութեան մը դեմ դնելու,
և ամենք ընալան երկիրը մշակութեան

գրաւելու համար, յաջողութեան գլխա-
ւոր պայմանն իրենցմէ աւելի լաւ ընելն է՝
այսինքնի գործ դնել այնպիսի միջոցներ և
գործակալութիւններ որ աւելի վատասի-
րեն: Զանգի վճարար, երկրագործու-
թիւնը ծարարական գործառնութիւն մը
ըլլալուն, յաջողութիւնը վատասին է:
Երկրի մը հասարակ մշակութիւնն ուրիշ
աւելի օգտակար երկրագործական գրու-
թիւն մ'ի գործ դնել, գրեթէ ամեն տեղ
գիւրաւ լուծուելը խնդիր մըն է: Վասն զի
այս բանիս վրայ կրնայ երկացուել միայն
այն սակաւութիւն երկիրներուն համար,
ուր կալուածները խիստ բաժանեալ ու
խիստ սուղ են, և ուր երկրագործական
ծարարութիւնը բարձր աստիճանի բազ-
մատական կատարեալագործութեան մը հա-
սած է: Այլ ուր ամեն տեղ անտարակոյս
կարելի է ընթացիկ և գործողութեանց
փոփոխանմը, կրկնապատկել, եռապատ-
կել և շատ անգամ տանապատկել երկ-
րագործական դասին հոգին մշակութիւնն
քաղած շահերը: Բայց երբ որ խնդիրն
երկրի մը մէջ սովորութիւն եղած երկ-
րագործական գրութեան մը հետեւանքն
է, հոն ծանապարհներն այնչափ գնաւան
են որ գործանալու չէ եթէ շատ մը հե-
տամուտը հոն մուրեւալ տեսնուին: Այլ-
րագործական արուեստին վրայ սխալ դա-
ղախար մը կուենցուի, եթէ կարծուի թէ
լաւ երկրագործութիւնը բացառաւոր ան-
փոփոխ է ու կրնայ ամեն տեղ անխոր-
կերպով ի գործ դրուիլ: Բնականաւոր
այս արուեստին մէջ գրութիւնները բազ-
մութիւն են, և գրեթէ միշտ յաջողութիւ-
նն անոնց լաւ բնորութեան կախեալ է:
Բաւական չէ միայն բերքերուն քանա-
կութիւնն աւելցնել, այն որ ամեն տեղ
գիւրին է ասոր համար պէտք եղած ծախ-
քերն ընելով, հապա պէտք է աղւաւ բեր-
քն աւելցնել, և այս աճումը ծախքե-
րուն գործադրութեանը մէջ գործածուած
նրբամուտութեանն և մշակութեան յաւա-
ջաղեմ վիճակի մը մէջ հասնելուն համար
տեսնուած անթիւ ծանապարհներուն մե-
ջէն ամենին օգտակարն ընտրելու ուղի
գաւառութեանն կախեալ է: Մշակու-
թեան լաւ գրութիւնները տեղական պա-
րագայներէն կախում ունին, լաւ երկրա-
գործութիւնն այս ինչ բոլորաշարժութեան
այն ինչ տեսակ անանց կամ այս ինչ
ու այն ինչ գործնականութեան ու գոր-
ծիքներու դարձուցանելն, բոլորովն ար-
ուեստին կարողութիւնն անդրադառնալ է:
և այս աղետալի սխալմանը շատ մը ան-
հաւատարմ ձախարհութեանց և անիմաց
տեղի տուած է: Այնպիսի է ամենին լաւ
երկրագործը, կամ լաւ ևս ըսեմ, անիկայ
է միայն երկրագործ՝ որ ուրիշ տեղեր
գնաւան պարագայներուն մէջ գործած-
ուած գործնականութիւնները ծանալով
և իւր գտնուած տեղւոյն վրայ կարենալով
ծանօթ ըլլալ, կարող է այս գործնա-
կանութիւններուն մէջէն իրեն գտնուած
երկրի պարագայներուն յարմարներն ընտ-
րել: Աւախ կարծեմ սխալ ո՞մ մը կը դա-
ծածեն, երբ որ կրնան կատարեալագործ-
եալ երկրագործութիւն. վասն զի երկ-
րագործական մասնաւոր գրութիւն մը չի
կայ որուն կարելի ըլլայ այս անունը ապ-
պէտք է ընել՝ տրամաբանեալ երկրագոր-
ծութիւն: Հասարակ երկրագործը քիչ
կը խորհի, որչափ սովորութեան մը կը
հետեւի, որն որ փորձով սովորած է. այս
որոշեալ ընթացքին արդիւնքները, դան-
մէկ քանի տարուան միջակ բերքին համար
անպարտաւոր են և անյաջողութեան քիչ
վաս կը ձգեն: Այժմ այս ընթացքը քիչ
օգտակար է, պէտք եղածին չափ կարող
է իրեն հետեւողներուն աղղուսան աղա-
հովցնելու. միայն բաւական է որ այս
վերջինները հասարակ վիճակի մէջ գործ-
ուին յանձն առնեն: Բայց անոր համար՝
որ նոր գրութիւն մը ի գործ կը դնէ,
միշտ անտեսական հաշիւներուն հիմք վըր-
սութեան կարօտ է. և գտնէ իւր գոր-
ծառնութեան սկզբնաւորութեանը մէջ
այնպիսի տուեալ քանակութեանց վրայ
կաշխատի, որ հարկաւ շատ անորոշ են ու
միայն վերջին իր նախնիքաց աշխատու-

